

Leidraad voor psycho-sociale begeleiding van thuiswonende mensen met dementie

Deze leidraad is ontwikkeld in het kader van het zorgpad dementie in de regio Hasselt - Zonhoven – Diepenbeek. Op verschillende plaatsen wordt verwezen naar documenten (*) en links uit dit zorgpad. Via de website www.ikzoekeenzorgpad.be kan je de documenten met enkele muisklikken raadplegen. De links brengen je rechtstreeks naar de betreffende website.

Vorbereiding mantelzorg

Wenst de mantelzorg zich voor te bereiden op een gesprek met de dienst maatschappelijk werk, dan kan hij/zij gebruik maken van een vragenlijst. (zie bijlage)

Crisissituatie voor de persoon met dementie en de mantelzorg

Bij een crisissituatie kan je de huisarts contacteren voor een opname geriatrie of psychogeriatric. (zie stroomdiagram ZPD afd. geriatrie* en zorgpad SP-psychogeriatric via <http://www.jessazh.be/deelwebsites/sp-psychogeriatric/professionele-hulpverleners/ons-zorgpad>

Eerste gesprek met de persoon met dementie en de mantelzorg

1. Is er een diagnose dementie ?

- *Neen, er is geen diagnose dementie*

t.a.v. de cliënt:

- Als de cliënt je toevertrouwt dat hij/zij ongerust is dat hij/zij dementie heeft, beluister dan zijn/haar verhaal.
- Maak gebruik van een 'ik-boodschap' om je bezorgdheid met de cliënt te bespreken en vertel zo nauwkeurig mogelijk wat je zorgen zijn. Noem een paar voorbeelden van het veranderde gedrag. (vb. Ik merk dat je dit vergeten was.)
- Vraag of de cliënt jouw zorgen herkent en of hij/zij bij zichzelf veranderingen heeft waargenomen.
- Ga dan in op wat de andere zegt door (open) vragen te stellen. (vb. Heb je dit vaker meegemaakt? Bestaat dit probleem al langer? Wat vergeet je juist? Hoe loopt iets fout?)
- Maak duidelijk dat de cliënt zich niet hoeft te schamen.
- Als de cliënt de verandering (h)erkent, vraag of hij/zij het als een probleem ervaart. (vb. Ben je daar ongerust over? Zorgt dat voor problemen tijdens je dagelijkse activiteiten? Wil je dat dat eens een keer wordt nagekeken?)
- Vraag of de cliënt deze veranderingen al heeft besproken met familie of andere zorg- en hulpverleners?
- Als de cliënt er liever niet over praat, respecteer dit dan. Maak wel duidelijk dat de cliënt met vragen of problemen altijd bij jou terecht kan. Stel eventueel voor om er een volgende keer op terug te komen.

t.a.v. de cliënt en mantelzorg:

- Bespreek het belang van een tijdige en correcte diagnose en reik de folder 'Nu of later: vergeetachtigheid, blijf er niet mee zitten'* met het 'niet-pluis-gevoel formulier'* aan, waarin de voordelen van een tijdige diagnose worden beschreven.
- Bespreek de voordelen van een tijdige diagnose:
  - is er geen andere oorzaak (die geneeslijk en omkeerbaar is) van de symptomen
  - behandelbare symptomen bij bepaalde aandoeningen (depressie, acute verwardheid, stress,...)
  - benoemen geeft rust
  - klachten worden ernstig genomen
  - duidelijkheid voor omgeving, verzorgers
  - mogelijkheid om zelf nog zaken te regelen voor de toekomst
  - begrijpen wat er aan de hand is en omgaan met de persoon met dementie aanpassen
  - het vergroot de bespreekbaarheid
  - medicamenteuze behandeling bij dementie werkt best in beginfase
  - mogelijke training in geheugenkliniek
  - geleidelijk en tijdig zorg op maat uitbouwen
- Verwijs door naar de huisarts en geef volgende tips ter voorbereiding van hun gesprek:
  - Neem het ingevulde niet-pluis-gevoel formulier mee.
  - Als je bij het invullen vragen of bedenkingen hebt noteer ze op het formulier
  - Probeer niet alleen naar het gesprek te gaan, vraag een naaste om je te vergezellen
  - Voorzie zelf iets om notities te nemen
  - Vraag om schriftelijk informatie mee te krijgen om later nog eens rustig te kunnen bekijken
- Indien ze hier niet op ingaan, vraag dan toestemming om de huisarts op de hoogte te brengen van je bezorgdheid en maak gebruik van het niet-pluis-gevoel formulier*

➤ *Ja, er is een diagnose dementie*

- Door wie?
- Welke diagnose werd er gesteld ?
- Hebben ze voldoende uitleg over de diagnose gekregen ?
- Wanneer?
- Medicatie?
- Kent de persoon met dementie de diagnose?

➤ Ja

Hoe reageerde hij/zij?
Heeft hij/zij de diagnose begrepen?
Heeft hij/zij nog meer uitleg nodig?
Hebben de persoon met dementie en mantelzorg een dementiekompas * ontvangen?
Kennen ze de elektronische Verwijsgids dementie Limburg?

➤ Neen

Waarom niet?

- Is het de keuze van de persoon met dementie zelf?
- Als het niet de keuze is van de persoon met dementie, waarom werd dan gekozen om de diagnose niet mede te delen? Meerwaarde van waarheidsmededeling bespreken (mogelijkheden tot gesprek over vroegtijdige zorgplanning, achterdocht vermijden,...). Voor meer informatie neem contact op met huisarts

2. Zorgdiagnostiek: onderzoek de zorgbehoeften van de persoon met dementie

- Schaal de zelfredzaamheid in: waar heeft hij/zij hulp bij nodig?
  - huishoudelijke taken: maaltijd bereiden, afwassen, opruimen, boodschappen doen, wassen en strijken, poetsen, bedden verschoneren, ...
  - zorg voor zichzelf: wassen, kleden, eten en drinken, toiletbezoek, ...
  - verplaatsen: in huis, buitenshuis, met of zonder hulpmiddelen,...
  - medicatie: inname, klaar maken?
  - administratie?
  - dagstructuur en bezigheden?
  - kan hij/zij alleen gelaten worden?
- Bevraag (eventuele) weerstand tegen zorg of hulp
- Bevraag de veiligheid van de persoon met dementie:
  - veiligheid in en rond de woning, woningaanpassing, valpreventie: doorverwijzen ergotherapeut
  - rijveiligheid: doorverwijzen naar Centrum Samen Veilig Mobiel Jessa ziekenhuis 011/338866, [Samen veilig mobiel - Jessa Ziekenhuis](#)
  - wegloupedrag: preventietips en vermissingsprotocol, zie folder en formulier op www.ecdcontact.be (projecten: vermissing van personen met dementie, protocol voor thuiszorg – protocol voor mantelzorgers)
- Is er een concrete vraag van de persoon met dementie of de mantelzorgers?
  - Stem de verwachtingen af op het mogelijke aanbod
  - Indien er vragen zijn die niet binnen aanbod passen, zoek naar meest geschikte hulp- of zorgverlening
- Welke aanpak en volgende stap(pen)?
  - Wie betrekken ?
  - Waar het gesprek laten plaatsvinden ?
  - ...

Tweede gesprek met de persoon met dementie en de mantelzorgers

1. Bevraag en visualiseer het netwerk

Breed: persoonlijk – sociaal – professioneel

Heb aandacht voor de **communicatielijnen/kanalen** met en rondom de persoon met dementie, met specifieke aandacht voor de **centrale mantelzorgers**. Beschrijf het volledige netwerk.

2. Eigenheid en identiteit van de persoon met dementie

- persoon en coping-stijl
- wensen, voorkeuren en tegenkantingen
- waarden en normen die belangrijk zijn
- karakter
- beroep
- religie
- ...

Introduceer “Mijn belevingswijzer”* indien de persoon hiervoor openstaat en bespreek de meerwaarde van het doorgeven aan de zorg- en hulpverleners.

3. **Mantelzorger (Leidraad Prisma)**

- Bevraag de zorgzwaarte / draagkracht – draaglast
- Competenties (met eventuele doorverwijzing naar psycho-educatie individueel/in groep)
  - Kennis:
    - Wat weet de mantelzorger over dementie?
    - Heeft hij/zij behoefte aan meer informatie?
    - Weet hij/zij waar er informatie over dementie te vinden is?
  - Vaardigheden:
    - Zijn er vaardigheden waarmee de mantelzorger moeite heeft?
    - Is er een dagindeling gemaakt?
  - Attitude:
    - Hoe gaat de mantelzorger om met de zorg voor de patiënt?
    - Hoe reageert hij/zij op gedragsproblemen van de patiënt?
  - Specifieke taken:
    - Is er nood aan persoonlijk toezicht door de mantelzorger? Gedeeltelijk of continu?
    - Is toezicht op medicatie-inname noodzakelijk?
- Introduceer de cursussen Psycho-educatie voor mantelzorgers ‘Dementie en nU’, infomomenten voor mantelzorgers, praatcafé’s dementie en verwijst naar www.dementieennu.info en naar www.omgaanmetdementie.be.

Eventuele volgende gesprekken

- Afhankelijk van de vraag/vragen van de mantelzorger of persoon met dementie:
  - Stel hulpverleningsplan/plan van aanpak op. Maak afspraken met cliënt(systeem) welke weg zal bewandeld worden om de gewenste doelen te bereiken. Bouw (een) evaluatiemoment(en) in.
  - Optimaliseer de samenwerking met andere hulp- en zorgverleners:
    - Informatie-uitwisseling tussen de verschillende betrokken professionelen
    - Bemiddelen
    - Indien nodig: bilateraal/hulpverleners overleg, zorgoverleg (communicatieschriftje, thuiszorgfiche), cliëntoverleg
- Aandachtspunten:

- Indien mogelijk, betrek de persoon met dementie
- Heb aandacht voor het volledige netwerk
- Vroegtijdige Zorgplanning/patiëntenrechten (vertegenwoordiger)
  - Wat is de visie van de patiënt over de toekomst?
  - Is er met de patiënt en de mantelzorgers gesproken over eventuele latere institutionalisering? Wat is de wens van de patiënt?
  - Heeft de patiënt een vertegenwoordiger aangesteld, in het geval hij/zij wilsonbekwaam wordt? Heeft hij/zij een vertrouwenspersoon?
  - Heeft de patiënt een wilsverklaring opgesteld over de zorg, in het geval hij/zij wilsonbekwaam wordt? Is deze gedateerd en ondertekend?
- Heb aandacht voor alle levensdomeinen
- Verken samen de grenzen van de thuiszorg en maak bespreekbaar vanuit alle betrokken partijen
- Begeleid de overgang naar mogelijk opname semi- residentieel of residentieel
- Bij twijfel, onduidelijkheid,... informeer bij collega's of bij de referentiepersoon dementie